

Полина О. Подлепина

ОЦІНКА ДИНАМІКИ РОЗВИТКУ СЕГМЕНТІВ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ВИМІРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті доведено, що моделювання динаміки розвитку сегментів міжнародних туристичних послуг в контексті вимірів сталого розвитку відбувається на основі врахування основних показників розвитку туристичної індустрії та їх прогнозного значенні у перспективі. Як наслідок прогнозування розвитку економіки країн відбувається на основі використання даних кореляційно-регресійного аналізу, оскільки це дало змогу визначити найбільш суттєві фактори туристичної галузі, що впливають на ВВП країн що розвиваються. Прогнозовані показники засвідчують позитивний вплив та зростання ВВП країн, що розвиваються, за умови нарощення використання потенціалу міжнародної туристичної індустрії. На основі аналізу основних цілей та напрямів їх реалізації визначено ключові параметри, що відображають розвиток сегментів міжнародних туристичних послуг, тобто стратегія розвитку туристичної галузі з врахуванням цих пріоритетів даватиме найбільш продуктивний результат.

Ключові слова: міжнародні туристичні послуги; сталий розвиток; ВВП; регресійний аналіз; кореляційно-регресійний аналіз; стратегія розвитку туристичної галузі.

Літ. 11. Таб. 3. Рис. 1.

Полина А. Подлепина

ОЦЕНКА ДИНАМИКИ РАЗВИТИЯ СЕГМЕНТА МЕЖДУНАРОДНОЙ ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ В КОНТЕКСТЕ ИЗМЕРЕНИЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

В статье доказано, что моделирование динамики развития сегментов международных туристических услуг в контексте измерений устойчивого развития происходит на основе учета основных показателей развития туристической индустрии и их прогнозного значения в перспективе. В результате прогнозирования развития экономики стран происходит на основе использования данных корреляционно-регрессионного анализа, поскольку это позволило определить наиболее существенные факторы туристической отрасли влияют на ВВП развивающихся стран. Прогнозируемые показатели свидетельствуют положительное влияние и рост ВВП развивающихся стран, при условии наращивания использования потенциала международной туристической индустрии. На основе анализа основных целей и направлений их реализации определены ключевые параметры, отражающие развитие сегментов международных туристических услуг, то есть стратегия развития туристической отрасли с учетом этих приоритетов давать наиболее продуктивный результат.

Ключевые слова: международные туристические услуги; устойчивое развитие; ВВП; регрессионный анализ; корреляционно-регрессионный анализ; стратегия развития туристической отрасли.

Polina A. Podlepina

ASSESSMENT OF DYNAMICS OF SEGMENT DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TOURIST SERVICES IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT MEASURES

In the article it is proved that modeling the dynamics of development of international tourist services segments in the context of sustainable development measurements is based on considera-

* Kharkiv National University V.N. Karazin. Kharkiv. Ukraine.

tion of the main indicators of tourism industry development and their predictive value in the future. As a consequence of forecasting the development of the economy of the countries is based on the use of correlation-regression data, as it allowed to identify the most significant factors of the tourism industry that affect the GDP of developing countries. harnessing the potential of the international tourism industry. On the basis of the analysis of the main goals and directions of their realization, key parameters reflecting the development of segments of international tourist services have been determined, that is, the strategy of development of the tourism industry with these priorities will give the most productive result.

Keywords: international tourist services; Sustainability; GDP; regression analysis; correlation-regression analysis; tourism industry development strategy.

Peer-reviewed, approved and placed: 11.03.2019.

Постановка проблеми. В контексті врахування цілей сталого розвитку ООН, слід зазначити, що обсяги туристичних потоків та відповідне зростання ролі туризму у формуванні стабільної економіки країн, що розвиваються, можливо здійснити на основі кореляції показників та їх впливу на визначені країни. Зокрема значна частина цілей сталого розвитку ООН стосується навколишнього середовища, що безпосередньо контактує з використанням природних ресурсів та антропогенним навантаженням індустрії туризму. Саме тому глобалізаційні пріоритети сталого розвитку країн що розвиваються повинні відображати стратегію розвитку з врахуванням критеріїв та прогнозованих результатів Глобальних цілей сталого розвитку 2030. Слід зазначити, що концепція сталого розвитку країн є важливим компонентом сучасного світогосподарського економічного зростання в тому числі і для країн, що розвиваються. Врахування не лише економічних компонентів, а й впливу на навколишнє середовище, загальний соціальний рівень та його складові ознаки виступають ключовими точками росту у розбудові та реалізації стратегій розвитку країн.

Сталий розвиток має забезпечити вирішення питання щодо задоволення основних людських якостей інтеграції екологічного розвитку та захисту, досягнення рівності, забезпечення соціального самовизначення та культурного розмаїття та збереження екологічної цілісності, що безпосередньо характеризує використання туристичного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Хоча концепція сталого розвитку пережила певні зміни в минулому, його основні принципи і цілі сприяли більш свідомій поведінці, адаптованій до обмежень навколишнього середовища. Як зазначають П. Г. Садлер, Б.Х. Арчер [1] туристична індустрія може приносити як витрати так і вигоди, тому необхідно реалізовувати збалансовану сталу політику щодо конкретних проектів у рамках галузевого аналізу економіки. На думку І. Бауера [2] «мета планування туризму – це як правило, економічні, соціологічні, біологічні та культурні стійкості», що і є основою сталого розвитку. Як зазначає Даніель Дж. Стайнс [3] економічні вигоди туризму в галузі сприймаються з різних причин: претензії на економічне значення туризму надають галузі більшу повагу серед бізнес-спільноти, державних чиновників та громадськості загалом, підтримка громади важлива для туризму, оскільки це діяльність, яка впливає на всю громаду. Туристичні підприємства значною мірою залежать один від одного, а

також від інших підприємств, уряду та жителів місцевої громади. Туристична діяльність передбачає також економічні витрати, включаючи прямі витрати, понесені туристичним бізнесом, державні витрати на інфраструктуру для кращого обслуговування туристів, а також затори та пов'язані з цим витрати особи в громаді. В той час О.М. Лютак, Л.В. Савош, О.Я. Кравчук [4; 5] зазначають, що обґрунтування впливу туризму можна здійснити за допомогою економіко-математичного моделювання та використання регресійного аналізу. Ахмад Джафарі Самімі, Сомай Садегі та Сорая Садегі [6] в результаті дослідження отримали результати які показують, що існує двосторонній причинно-наслідковий зв'язок з позитивними довгостроковими відносинами між економічним зростанням та розвитком туризму. Значний вплив туризму розширюється на економіку країн, що розвиваються, виправдовує необхідність втручання урядів щодо сприяння збільшенню попиту на туризм шляхом реорганізації туристичних об'єктів.

Конкретизуючи вплив туризму на країни, що розвиваються, зокрема Китай, Сяопін Чжуан, Йонг Яо та Джун (Джастін) Лі [7] вказують, що туризм, як один із найважливіших секторів економіки, робить істотний вплив на соціокультурні трансформації. Іншими словами, туризм зіграв роль зовнішньої сили, яка змінила традиційні цінності та спосіб життя мешканців туристичних напрямків. Однак ці соціокультурні зміни непомітні, поки туристична індустрія не розвинеться певною мірою.

Аналіз досліджень дає підстави стверджувати, що недостатня увага науковців приділена дослідженню впливу динаміки розвитку сегментів міжнародних туристичних послуг в контексті вимірів сталого розвитку, що і визначило актуальність та обґрунтувало доцільність дослідження.

Мета дослідження. Основною метою дослідження є розкриття сутності сталого розвитку та особливостей впливу туризму на макроекономічні показники країн що розвиваються, розрахунок прогнозованих обсягів незалежних змінних та визначення результуючого показника у перспективі; порівняння розрахункових та реальних показників на основі змодельованих рівнянь.

Основні результати дослідження. Концепція сталого розвитку розглядається через Цілі розвитку тисячоліття ООН, орієнтовані на складну глобальну ситуацію, таку як зростання населення, голод і бідність, війни і політична нестабільність, а також подальша деградація навколишнього середовища. Багато країн навіть не близькі до сталого розвитку, а розрив між розвинутими та слаборозвиненими країнами поглибився. Фундаментальними обмеженнями реалізації концепції сталого розвитку є ступінь соціально-економічного розвитку, якого багато країн ще не можуть досягнути, у зв'язку з нестачею фінансових ресурсів і технологій, а також за рахунок різноманітності політичних та економічних цілей у глобальному масштабі.

Моделювання динаміки розвитку сегментів міжнародних туристичних послуг в контексті вимірів сталого розвитку відбувається на основі врахування основних показників розвитку туристичної індустрії та їх прогнозного значенні у перспективі. Як наслідок прогнозування розвитку економіки країн відбувається на основі використання даних кореляційно-регресійного аналізу,

оскільки це дало змогу визначити найбільш суттєві фактори туристичної галузі, що впливають на ВВП країн що розвиваються. Оскільки група країн що розвивається включає дуже диверсифіковану сукупність держав, тому варто здійснити моделювання динаміки розвитку сегментів міжнародних туристичних послуг в контексті вимірів сталого розвитку для представників з усіх обраних груп. Це дасть змогу запропонувати різний інструментарій для країн, що характеризуються різними потенційними можливостями як економічного так і соціального, екологічного та іншого параметрів.

Використання програмного продукту «Аналіз даних» та пакету «Регресія» дало змогу визначити складові коефіцієнти багатofакторного рівняння впливу визначених показників на ВВП країн що розвиваються (табл.1).

Таблиця 1. Результати багатofакторного регресійного аналізу, розраховано автором на основі [8; 9]

Назва країни	Назва показника та його значення у рівнянні багатofакторної регресії					Вільний член	R ²	Критерій Фішера (Fтабл.= 4,60)
	Загальний внесок від туризму у ВВП	Туристичні витрати резидентів в середині країни	Прямі надходження від туризму у ВВП	Сукупні капітало-вкладення в туристичну галузь	Витрати міжнародних туристів у середині країни			
Сінгапур	3,2762	9,2229	-0,9531	3,4558	4,2729	-2,478	0,9986	1783,9
ОАЕ	7,7413	-13,226	12,453	24,261	-9,9611	141,77	0,9465	42,5
Китай	30,4053	27,798	-143,23	-25,503	35,895	-132,46	0,9962	689,3
Мексика	-3,241	2,157	15,29	12,45	-0,306	1,469	0,9972	946,5
Барбадос	1,7103	0	1,945	1,838	-1,030	1,428	0,7616	11,18
Катар	-6,725	110,37	132,49	-37,77	-48,99	-39,92	0,9431	43,09
Індонезія	22,749	18,755	-20,13	-12,22	-1,79	-132,43	0,9949	507,5
Єгипет	-3,087	40,262	-4,96	9,251	-1,87	-4,058	0,9719	90,11
Замбія	-1,564	40,987	5,19	-15,368	-1,411	-1,55	0,9852	173,34
Уганда	6,443	12,742	-0,005	8,593	5,2429	-0,699	0,9788	120,45

Коментуючи таблицю ми можемо стверджувати, що розраховані та визначені коефіцієнти рівняння є адекватними, оскільки характеризуються високими показниками перевірки моделей на адекватність, зокрема коефіцієнт детермінації практично для всіх країн є більшим за 0,9, а критерій Фішера суттєво перевищує табличне значення. Значення перерахованих вище показників є достатньою підставою, щоб вважати побудоване рівняння статистично адекватним та надійним і, тому воно може бути використане в економічних дослідженнях. Щільність зв'язку між номінальним ВВП і факторами, що визначають його рівень висока. Що стосується значення самих коефіцієнтів, то для більшості країн найбільш суттєвим позитивним коефіцієнтом характеризуються туристичні витрати резидентів в середині країни. Слід зазначити, що для Сінгапуру та Уганди практично усі коефіцієнти мають позитивні значення і лише прямі надходження від туризму у ВВП з коефіцієнтом -0,9531 й -0,005 негативно впливають на ВВП цих країн.

Характеризуючи абсолютні значення коефіцієнтів, то країни з більш високим ВВП мають і більш високі значення показників.

Для перевірки правильності наших багатофакторних рівнянь ми можемо здійснити розрахунки ВВП за визначеними коефіцієнтами та порівняти розрахований показник із фактичними даними у 2018 році.

Таблиця 2. Порівняння фактичного та розрахованого за рівнянням регресії значення ВВП у 2018 р.

Назва країни	Фактичне значення ВВП у 2018 році, млрд. дол.	Розрахункове значення ВВП за визначеним рівнянням регресії, млрд. дол.	Відхилення	
			абсол., млрд. дол.	відносн., %
Сінгапур	361,11	335,063808	-26,04619	-7,21
ОАЕ	424,64	417,557	-7,083	-1,67
Китай	13407,4	13143,79972	-263,6003	-1,97
Мексика	1223,36	1229,9	6,54	0,53
Барбадос	5,15	5,16098	0,01098	0,21
Катар	192,45	188,392	-4,058	-2,11
Індонезія	1022,45	1034,71	12,26	1,20
Єгипет	249,56	244,466	-5,094	-2,04
Замбія	25,18	25,313	0,133	0,53
Уганда	28,12	26,9133	-1,2067	-4,29

Як видно з таблиці, відносне відхилення розрахункового та фактичного значення ВВП для більшості країн не перевищує 3%, що підтверджує правильність розрахованих коефіцієнтів емпіричним аналізом.

Графічне відображення фактичного та розрахованого рівня ВВП, що показано на рис. 1., визначає, що незважаючи а значні відхилення в абсолютних значеннях показники ВВП збігаються, зокрема відхилення по Китаю становить 263,6 млрд. дол. або 1,97 %, а по Замбії 0,133 млрд. дол. або 0,53%.

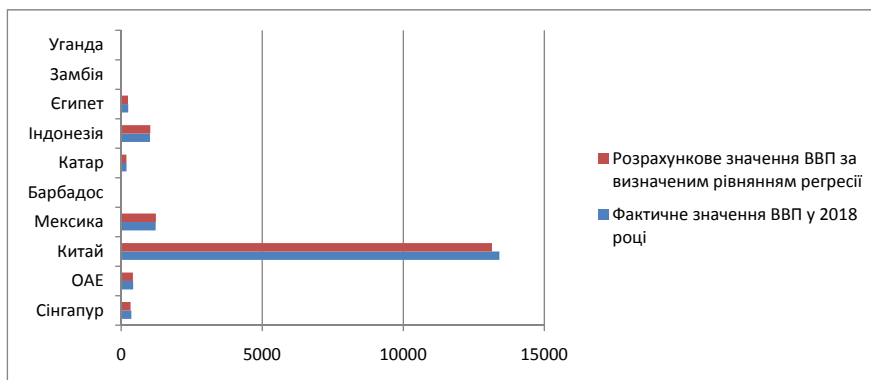

Рис. 1. Порівняння фактичного та розрахованого значення ВВП у 2018 р., млрд. дол. авторська розробка

Відповідно спрогнозуємо розвиток основних показників та їх вплив на ВВП країн що розвиваються використовуючи функцію екстраполяції для прогнозування зміни факторів у 2020-2022 р. (табл. 3).

Таблиця 3. Прогнозування впливу факторів та ВВП згідно моделей у 2020-2022 рр., авторська розробка

Назва країни	Рівняння, що описує взаємозв'язок ВВП та показників розвитку туристичної індустрії	Прогнозований обсяг ВВП, млрд. дол.			Відносне відхилення, %	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
Сінгапур	$Y=3,27*X_1+9,22*X_2-0,95*X_3+3,45*X_4+4,27*X_5-2,47$	369,05	383,39	397,73	3,89	3,74
ОАЕ	$Y=7,74*X_1-13,22*X_2+12,45*X_3+24,26*X_4-9,96*X_5+141,77$	428,05	438,42	448,76	2,42	2,36
Китай	$Y=30,41*X_1+27,79*X_2-143,23*X_3-25,50*X_4+35,89*X_5-132,46$	14202,93	14937,64	15672,36	5,17	4,92
Мексика	$Y=-3,24*X_1+2,15*X_2+15,29*X_3+12,45*X_4-0,31*X_5+1,46$	1360,55	1391,78	1423,02	2,30	2,24
Барбадос	$Y=1,71*X_1+1,94*X_3+1,83*X_4-1,03*X_5+1,42$	6,51	7,01	7,49	7,68	6,85
Катар	$Y=-6,72*X_1+110,37*X_2+132,49*X_3-37,77*X_4-48,99*X_5-39,92$	237,76	249,38	260,99	4,89	4,66
Індонезія	$Y=7,74*X_1-13,22*X_2-20,13*X_3-12,22*X_4-1,79*X_5-132,43$	1204,99	1258,96	1312,93	4,48	4,29
Єгипет	$Y=-3,08*X_1+40,26*X_2-4,96*X_3+9,25*X_4-1,87*X_5-4,05$	342,86	356,47	370,08	3,97	3,82
Замбія	$Y=-1,56*X_1+40,98*X_2+5,19*X_3-15,36*X_4-1,41*X_5-1,55$	31,92	33,35	34,77	4,48	4,26
Уганда	$Y=6,44*X_1+12,74*X_2-0,004*X_3+8,59*X_4+5,24*X_5-0,699$	32,04	33,79	35,19	5,46	4,14

Прогнозовані показники таблиці засвідчують позитивний вплив та зростання ВВП країн, що розвиваються, за умови нарощення використання потенціалу міжнародної туристичної індустрії. Зокрема прогнозоване зростання ВВП на основі визначених факторів у країнах, що розвиваються становить від 2,24 до 7,68%. Найбільш суттєвим прогнозується зростання ВВП у Барбадосі (7,68% у 2021 та 6,85% у 2022 роках) та Китаї (5,17% та 4,92% відповідно). Найменші значення прогнозованого зростання ВВП спостерігатимуться в Мексиці (2,30% та 2,24% у 2021 та 2022 рр. відповідно) та в ОАЕ (2,42% і 2,36%). На нашу думку, ці країни вже суттєво наростили використання туристичного потенціалу і сповільнення доходу від туристичної

галузі відобразилось у коефіцієнтах рівняння регресії та відповідних прогнозованих показниках ВВП. Цілком логічно зазначити, що для усіх інших країн, що стали об'єктом аналізу та дослідження, варто нарощувати залучений туристичний потік, щоб прогнозовані значення змінних показників, що лежать в основі регресійного рівняння співпали з реальними значеннями розвитку міжнародної туристичної індустрії.

Слід зазначити, що зростання туристичних потоків та відповідний дохід від міжнародного туризму повинно відбуватися в умовах сталого розвитку. Зростання ролі внутрішнього туризму, розвиток інфраструктури на основі залучення інвестиційних ресурсів лежать в основі використання туристичного потенціалу.

Висновки. Застосування принципів сталості є найкращим способом збереження туристичних напрямків від деградації в соціальному, культурному та екологічному відношенні. Правильно спланований туризм може також збільшити доходи і стати джерелом багатства країн, що розвиваються на основі принципів сталого розвитку. Туроператори можуть залучати капітал у банків та інвесторів, тому туризм може розглядатися як простий спосіб доступу до капіталу. Стабільні дії можуть допомогти знизити експлуатаційні витрати за рахунок скорочення виробництва відходів та використання води та енергії.

Однак потрібні більш кваліфіковані працівники, тому зросте і людський капітал. Репутація стабільності додає цінності брендам туристичних підприємств і зміцнює їхню позицію на ринку, роблячи їх менш вразливими до короткострокових ринкових та економічних змін.

В контексті використання стратегії розвитку туристичної галузі і врахування ключових цілей сталого розвитку ми можемо запропонувати такі заходи щодо нарощення використання туристично-рекреаційного потенціалу:

- забезпечити поширення знань і навичок, необхідних для сприяння сталому розвитку, у тому числі шляхом навчання з питань сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, гендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства, громадянства світу й усвідомлення цінності культурного різноманіття і вкладу культури в сталий розвиток;

- істотно підвищити ефективність водокористування в усіх секторах та забезпечити стійкий забір і подачу прісної води для вирішення проблеми нестачі води та значного скорочення кількості осіб, які страждають від нестачі води;

- надавати країнам, що розвиваються, допомогу в нарощуванні їх науково-технічного потенціалу для переходу до більш раціональних моделей споживання і виробництва;

- розробляти й упроваджувати інструменти моніторингу впливу на сталий розвиток стійкого туризму, який сприяє створенню робочих місць, розвитку місцевої культури та виробництву місцевої продукції;

- підвищити опірність і здатність адаптуватися до небезпечних кліматичних явищ і стихійних лих у всіх країнах;

- забезпечити запобігання та суттєве скорочення будь-якого забруднення морського середовища, у тому числі внаслідок діяльності на суші, включаючи забруднення морським сміттям і поживними речовинами;

- забезпечити раціональне використання і захист морських та прибережних екосистем з метою запобігти значному негативному впливу, у тому числі шляхом підвищення стійкості цих екосистем, і вжити заходів щодо їх відновлення для забезпечення гарного екологічного стану та продуктивності океанів;

- забезпечити збереження, відновлення та раціональне використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем та їхніх послуг, у тому числі лісів, водно-болотних угідь, гір і посушливих земель, відповідно до зобов'язань, що випливають з міжнародних угод;

- забезпечити збереження гірських екосистем, у тому числі їх біорізноманіття, щоб підвищити їх здатність давати блага, необхідні для сталого розвитку;

- вжити заходів для того, щоб покласти край браконьєрству і контрабандній торгівлі охоронюваними видами флори й фауни, та вирішити проблеми, що стосуються як попиту на незаконні продукти живий природи, так і їх пропозиції [10].

Все це дає змогу сформувати стратегію розвитку сегментів міжнародних туристичних послуг в контексті вимірів сталого розвитку та моделювати показники міжнародних туристичних потоків.

На основі аналізу основних цілей та напрямів їх реалізації [11] ми визначили ключові параметри, що відображають розвиток сегментів міжнародних туристичних послуг, тобто стратегія розвитку туристичної галузі з врахуванням цих пріоритетів даватиме найбільш продуктивний результат.

1. *Sadler, P.G., Archer, B.H.* The economic impact of tourism in developing countries. URL: [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(75\)90015-8](https://doi.org/10.1016/0160-7383(75)90015-8)

2. *Bauer, I.* The Impact of Tourism in Developing Countries on the Health of the Local Host Communities: The need for more research. URL: https://researchonline.jcu.edu.au/22507/3/22507_Bauer_1999.pdf

3. *Stynes, Daniel J.* Economic Impacts of Tourism. URL: <https://msu.edu/course/prr/840/econimpact/pdf/ecimpvoll.pdf>

4. *Лютак О.М.* Економіко-математичне моделювання розвитку туристично-рекреаційної сфери транскордонного регіону / О.М. Лютак, Л.В. Савош, О.Я. Кравчук // Актуальні проблеми економіки. 2013. №11. – С. 230-239.

Lutak O.M., Savosh L.V., Kravchuk O.Ya. (2013). Economic-mathematical modeling of the development of tourist and recreational sphere of the cross-border region. Actual problems of the economy. No. 11. P. 230-239.

5. *Лютак О.М.* Інституційне забезпечення міжнародної туристичної діяльності в умовах глобалізації : монографія / Олена Миколаївна Лютак. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 428 с.

Lutak O.M. (2016). Institutional provision of international tourism activity in the conditions of globalization: monography. Lutsk: Tower-Printing. 428 p.

6. *Samimi, A. J., Sadeghi, Sadeghi S.* Tourism and Economic Growth in Developing Countries: P-VAR <https://pdfs.semanticscholar.org/2737/b30231cbbf9fb9157ef477d47e5e975ff0f6.pdf>

7. *Zhuang, X., Yao, Y., Jun (Justin) Li.* Sociocultural Impacts of Tourism on Residents of World Cultural Heritage Sites in China. Sustainability 2019, 11, URL: 840; doi:10.3390/su11030840

8. Світовий атлас даних. URL: <http://knoema.ru/atlas/topics/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC>

World Atlas of Data. URL: <http://knoema.ru/atlas/topics/> %D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC

9. Tourism and Economic Development Issues. URL: https://www.researchgate.net/publication/269113395_Tourism_and_Economic_Development_Issues

10. Цілі сталого розвитку. URL: <http://knowledge.org.ua/uk/cili-stalogo-rozvitku/>

Tsili staloho rozvytku. URL: <http://knowledge.org.ua/uk/cili-stalogo-rozvitku/>

11. Глобальні цілі сталого розвитку 2030. URL: [http://www.un.org.ua/images/documents/3615/%D1%86%D1%96%D0%BB%D1%96_web\(2\).pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/3615/%D1%86%D1%96%D0%BB%D1%96_web(2).pdf)

Hlobalni tsili staloho rozvytku 2030. URL: [http://www.un.org.ua/images/documents/3615/%D1%86%D1%96%D0%BB%D1%96_web\(2\).pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/3615/%D1%86%D1%96%D0%BB%D1%96_web(2).pdf)